

Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis In Qvatuor Partes Distributæ Pars ...

In qua de Virtutibus in Communi, & Theologicis, Fide, Spe & Charitate, nec
non Virtutibus Cardinalibus, præsertim Justitia & Jure, ac Religione
ceterisq[ue] annexis, & Vitiis Oppositis in particulari breviter & dilucidè
tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1663

Dispytatio III. De Reverentia debita Festis & locis Sacris. Item de decimis
Primitiis & Oblationibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72941](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72941)

DISPUTATIO TERTIA.

De Reverentia debita Fests & Locis Sacris. Item de Decimis Primitiis & Oblationibus.

QUÆSTIO I.

*Quid dies Festi? A quo instituti?
Et quid in iis fieri Præcipiatur?*

1.
*Quid dies
festi & uno
de sic dicti.*

DIES Festi veteribus Romanis erant, in quibus vel sacrificia Diis offerebantur, seu victimæ feriebantur, vel ludi in honorem Deorum instituebantur, vel ferriæ agebantur. Unde quidam festum à feriis, quas olim festas dictas contempserunt, derivant, aliis aliunde ipsum derivantibus. Christianis verò dies illi nuncupantur festi, qui in honorem alicujus Sancti, vel divini mysterii rememorationem ab Ecclesia sunt divino cultui mancipati. Inter illos jure antiquitatis primum locum obtinet dies dominicus ab Apostolis immediate institutus, ut Judæorum sabbato succedat, prout habet communis traditio contra paucos apud *Castro Palao de Obs. Fest. punct. 1. n. 3.* infundatè docentes illum esse jure divino institutum.

2.
*Est in Ec-
clesia pote-
stas eos in-
stituendi.*

Porrò esse in Ecclesia potestatem instituendi festa, est de fide ex perpetuo usu & traditione Ecclesiæ; aded ut non solum *Clemens, Ignatius, Iustinus & alii*, temporibus Apostolorum proximi, sed & ipse *Joannes* Apostolus *Apoc. 1.* meminerit dici *Dominicæ sui*, inquit, *in spiritu in Dominica die.* Et *Actor. 20.* *Una autem sabbati* (id est, juxta Patres, prima seu unâ die post sabbatum, quæ est dominica) *cum convenissemus ad frangendum panem.* Similiter ex antiquissimis Patribus apud *Suarez & Fillucium* constat antiquitas veterum Festorum Christi, *Deiparæ*, & aliorum sanctorum. Quin immo ipsi nostrates hæretici servare coguntur non solum dominicos dies, sed etiam varios alios dies festos, scilicet *Nativitatis & Ascensionis Christi.* Item feriam secundam *Paschæ & Pentecostes*, ac diem immediate sequentem *Festum Nativitatis*: quorum institutio provenit utique ab Ecclesia. Præterea, etsi potestati Ecclesiæ obloquantur, ipsimet tamen similem temerè usurpare conantur, instituendo & rigorosè servari præcipientes dies precum, quibus vacant à servilibus & in suis Synagogis congregantur. Sanè cum lumen naturæ dicter, Deum aliquando esse colendum, rectissimè Ecclesia determinat tempus, alioquin non satis determinatum; prout ipse Deus pro Judæis de-

*Et similem
potestatem
temerè u-
surpantibus.*

terminaverat sabbatum & quædam alia festa, quibus postmodum nonnullæ aliæ solemnitates adjunctæ sunt, ut patet ex *Espher. 8. & 1. Machabæorum. 1.*

Potestas tamen hæc non competit Principibus secularibus: etsi olim Imperatores nonnulla circa festorum observantiam instituisse legantur per Ecclesiæ tolerantiam, quæ tamèn non obligabant independentè ab Ecclesiæ consensu. Competit itaque tum Pontifici respectu totius Ecclesiæ: tum etiam Episcopis respectu suarum diocesium, ut habet perpetuus Ecclesiæ usus. Debet tamen quoad Episcopos accedere consensus cleri & saltem tacitus populi, juxta c. *Conquestus de Ferris*: etsi, usu multis in locis introducto, sufficiat consensus cleri, & ad festorum abrogationem solius Episcopi voluntas sufficiat.

An autem hæc Episcoporum potestas etiam extendatur ad institutionem festi in honorem Beati nondum canonizati, dubitatur. Affirmat *Suarez & alii*: eò quòd beatificatio in re sit quædam canonizatio; licet minori apparatu celebrata. Negat *Sanchez, & Azorius & alii*, quos citat & sequitur *Diana P. 3. Tract. 5. Resol. 9.* quibus favet praxis, ut apud ipsum *Diana* videre est.

Porrò ad observantiam festi, ab Episcopo cum consensu cleri & populi instituti, tenentur etiam regulares exempti. Secus est, per se loquendo, juxta *Rodriguez & Layan* de festo, ad quod populus se adstrinxit voto per Episcopum approbato: quamvis per accidens propter scandalum possent obligari ad se exterius conformandum.

Quid circa festorum introductionem possit consuetudo, petendum est ex dictis *Tract. de Legibus disp. 3. Quæst. 6.* eatenus enim consuetudo festum introducere potest, quatenus habet vim legis, hæc autem quomodo & quando fiat, ex citato loco lumendum est. Interim videri potest *Bassani in suppl. V. Festum 1. n. 3. & seqq.*

Incipiunt festa à media nocte & terminantur in sequenti media nocte, ut patet ex usu Ecclesiæ Romanæ, quæ teste *Suarez* per totam ferè Europam invaluit, etsi alibi possit esse consuetudo, & c. 1. de *Ferriis & c. 1. de consecrat. dist. 3.* potius dicatur dominicam esse celebrandam à vespere in vespere. Immo congruè institui posset festus dies colendus solum usque ad meridiem.

Præp-

Non compe-
tit illa prin-
cipibus sa-
cularibus:

Sed Pontifi-
ci respectu
totius Ec-
clesiæ & E-
piscopis re-
spectu suarum
diocesium.

4.
Quid hic
possit quoad
instituti-
onem festi in
honorem
sancti non
canonizati.

5.
Ad festum
Episcopale
quodam re-
gulariter re-
ligiosè ob-
servari.

6.
Quid circa
festorum in-
troductionem
valeat con-
suetudo, re-
missivo.

7.
Durant fe-
sta à media
nocte in me-
diam noctem.

Etsi aliter
per consue-
tudinam
fieri queat.

QUESTIO II.

De Operibus, tum Servilibus, tum Liberalibus, in die Festo prohibitis.

8. Præceptum festorum partim est affirmativum, partim est negativum.

Et contentum solum præcipit auditionem Missæ.

9. Non concionum.

Explicitur Tridentinum.

Ad quam an & quando tenentur parochi.

Præceptum festorum, partim est affirmativum, quatenus præcipit aliquid fieri, scilicet Missam audire, de qua in materia de sacrificio Missæ: partim negativum, quatenus aliquid fieri prohibet. De eo ut affirmativo hæc Quæst. agemus, de eodem quatenus negativo Quæst. seq. audiri.

Præter auditionem Missæ nihil jure divino vel Ecclesiastico præcipitur fieri in die festo, ut patet ex usu & sensu communi fidelium. Unde audiendus non est Pontificus disp. 29. n. 30. docens, quemlibet diebus festis ad actum fidei, spei & charitatis obligari. Similiter Marchan. a nobis relat. & refutatus in materia de sacramentis Tract. 3. disp. 8. n. 223. docens cum, qui Missam non audit in die dominica, teneri Deum speciali aliquo cultu colere.

Cum majori apparentia potest moveri difficultas de concione, de qua Tridentinum sess. 24. c. 4. ait: *moneat Episcopus populum diligenter, unusquemque teneri parochia sua interesse, ubi commode id fieri potest, ad audiendum verbum Dei.* Verum non loquitur de rigorosa obligatione juris positivi: tum quia id satis indicant verba, ubi commode id fieri potest; tum quia non determinat tempus & dies audiendi concionem; tum quia Doctores & fideles communiter tempore Tridentini usque nunc rigorosam obligationem istis verbis contineri non intellexerunt. Tum quia ipsum Tridentinum sess. 22. in Decreto de observandis in Missa ad Episcopos, ait: *moneant (nota hoc verbum) populum, ut frequenter ad suas parochias, saltem diebus dominicis & majoribus festis, accedant.* Tum quia pastores non tenentur rigido præcepto singulis diebus festis concionari, ut patet ex usu: ergo nec populus concioni interesse. Videtur quidem Trident. sess. 5. c. 2. & sess. 24. c. 4. præcipere, ut saltem dominicis & solemnibus diebus festis prædicent; non tamen censentur ad culpam gravem obligare, nisi dilatio sit nimia. Ita Suarez, Bonacina & Alii. Explicat autem Suarez locum Tridentini objectum de obligatione charitatis, quæ quisque tenetur sibi providere de scientia necessaria ad salutem & completionem mandatorum Dei. Nominatur verò parochia, gratiâ exempli ordinarii, eoque ubique etiam in pagis sit aliqua parochia, & per se ibi ex officio debeant fieri instructiones.

PER præceptum de colendo die festo, quatenus est negativum, prohibentur fieri opera servilia & nonnulla liberalia, idque sub gravi peccato ex genere suo, nisi excuset levitas materia, ut habet communis sensus Doctorum & Fidelium. Quænam autem censeatur gravis materia, dissentiunt Doctores. Suarez putat relinquendum juris prudentis, attentâ qualitate operis. Quod si sit valde servile, putat Bonacina, sufficere unam horam: Filiucius duas: Alii adhuc majus tempus statuunt.

Opera autem servilia sunt, fodere, luere, & similia: quæ sic vocantur, quod proprie & per se servis competant. Dicuntur etiam mechanica, quod per artes mechanicas dirigantur. Distinguuntur ab operibus liberalibus, quod hæc non habeant effectum materiale & corporeum, vel si habeant, is principaliter ordinetur ad animum excitandum vel instruendum: mechanica autem respiciant effectus corporeos & in corporis commodum proximè cedentes, v. g. domum, vestimentum &c. Unde labor, diurnitas aut fatigatio non facit opus esse servile, quod alioquin tale non esset; ut patet in studio, oratione, concionibus diu protractis cum magna fatigatione. Similiter nec intentio lucri, quæ operi extrinseca est, ut patet in professione philosophiæ ob stipendium. Ecclesia itaque simpliciter prohibet opera in se servilia non attendens extrinsecam attentionem operantis.

Hinc scribere, cum sit locutio quedam permanens ex se ordinata ad instructionem mentis propriæ vel aliæ, velut opus liberale non est prohibitum die festo, idque juxta Doctores communius, etsi fiat ob mercedem: quia equidem est liberale. Idque verum est, etsi scribens non intelligat, quæ scribit: hoc enim per accidens est, nec mutat naturam operis, illudve servile facit; ut neque locutionem, etsi loquens non intelligat, quæ dicit.

Idem probabilius est de transcriptione, etsi fiat ex officio & pacta mercede, prout fit à notariis & scribis: transcribere enim est verè scribere, estque impertinens ad naturam scriptionis, utrum scribens ex se, vel alio, quem auribus percipit, dictante, vel (quod fit in transcriptione) aliam chartam oculo inspiciente, scribat.

Petes, an pingere & imprimere characteres sit opus servile prohibitum in die festo? Resp. aff. Primum patet probatur: quia pingere respicit opus sensibile, & externum arte-

10. Partim est negativum & contentum inhihet opera servilia & quadam liberalia.

Idque sub gravi supposita materia gravioritate, & quæ sit talis.

11. Quæ dicuntur opera servilia, & quæ liberalia.

12. Hinc scribere non est servile.

Etiamsi ob mercedem fiat. Vnde scribens non intelligat.

13. Idem est de transcriptione.

14. Pingere autem servile est.

artefactum, ut constructio domus, statuarum &c. Quod autem pictura ob similitudinem cum prototypo excuset ejusdem cognitionem seu memoriam, sequitur mentem instruat, per accidens est, & competit omni simili respectu similibus alterius. Quare paritate ratione sculperet, conficere, acu pingere &c. similia deberent dici non esse servilia. Facilius tamen potest cum pictoribus dissimulari ob contrariam nonnullorum sententiam & praxim multorum etiam Romae; praesertim quando soluta sunt quaedam delineationes, aut pingitur gratia recreationis.

Et si subinde facile excusetur fabrica.

15. Idem est de impressione.

Secunda pars probatur: quia ad impressionem concurrunt duo, videlicet impressio ipsius praeli supra chartam, & artificiosa characterum compositio, sive formarum fabricatio, ut loquuntur: ipsa autem impressio communi judicio est servilis & mechanica, utpote directa ad imprimendum chartae talem figuram, qualis est in ipso plumbo, sicut imprimitur cera sigillum, quod est plane mechanicum. Huic autem actioni per accidens est, quod figura inde resultans sit signum aliquod mentis, sicut scriptura: cum ex impressione sigilli aut aeneae imaginis tale signum non resultet, quae tamen est actio ejusdem rationis. Compositio autem characterum similiter est servilis, utpote preparatio materiae & fabricatio instrumenti mechanici ad opus mechanicum, scilicet ad ipsam impressionem. Nonnulli tamen (inter quos *Layman* & *Diana*) permittunt typographis ordinationem characterum in die festo.

Et cur potius, quam de seripione.

16. Negativè est de itineratione.

Petes, an itinerari sit opus servile? Resp. negativè: est enim potius opus naturale terminatum ad ubi, ordinatum ad corporis conservationem & negotia ubique peragenda, nec directum per artem mechanicam. Unde etiam licitum est deferre onera ad usum itineris necessaria, utpote accessoria itineri, secus est de aliis oneribus opus servile exigentibus. In quibus tamen attendenda est consuetudo passim nota, & necessitas aut notabilis utilitas praesertim publica.

An et qua illi licet jungere onera deferenda.

17. Quis de venatione, aucupio & piscatione dicendum.

De venatione, piscatione, aucupio, ordinariè non sit magnus scrupulus. Tum quia juxta nonnullos non sunt servilia; aut saltem talia non reputantur, dum sunt ob recreationem, & potissimum industriae consistunt; tum quia tunc saltem usus illa permittit. Alioquin in rigore videntur servilia: cum consistant in effectu corporali, qui proximè ad corporis utilitatem ordinatur, sicut colligere ligna, lapides &c.

18. Item actuali militia.

De militia, prout est actualis pugnae congressus, idem dicendum videtur: cum sit exercitium artis mechanicæ, & habeat effectum corporalem. Ordinariè tamen licet in die festo ob necessitatem aut publicam utilitatem. Adde iudicio variorum

Doctorum actum militare mensei liberalem: prout etiam fortasse est ars gladiatoria: quae tamen et si mechanica foret, exercitium illius consuetudo permittit diebus festis.

Et artus gladiatoria usum.

19. Licet operum coquinae & alia huiusmodi.

Similiter opera coquilia, et si servilia, licentur diebus festis, ut patet ex usu. Immo & ob necessitatem, & ne populus Christianus judaizare videretur, apparent à principio nunquam prohibita: et si hanc libertatem usus paulatim extendit ad preparationem ciborum, non necessariarum, pastillorum &c. item ad collectionem fructuum eodem die, ut saniores & meliores sint: item ad occisionem & excoriationem animalium, coctionem panum, quando non potuerunt commodè praeveneri.

20. Item que immolantur ad honorem Dei ipsius.

Praeterea quaedam opera servilia sunt licita die festo, quae sunt in honorem & cultum Dei, si videlicet immediate ad cultum Dei spectent, ut g. gestare imaginem aut crucem in supplicatione, ministrare in organis: haec enim, cum sint cultui divino intrinseca, seu intimè connexa, censentur licita cum ipso cultu. Idem est de preparatoriis ad cultum divinum, si sint ei valde vicina, & quasi ad illum determinata, ut pulsare campanas, ornare altaria &c. Secus, si sint remotiora, v. g. scopis templum mundare, parietes tapetibus ornare &c. quamquam, ob materiae parvitatem, & conjunctionem cum divino cultu, non censentur mortalia. Immo, si ratio addit, v. g. si inadvertenter aut ob impedimenta sint pridie omissa, excusantur ab omni culpa. Multo minus licita sunt, quae omnino accidentaliter & remotè respiciunt cultum Dei, v. g. colere agros Ecclesiae, lapides advehere, dealbare parietes Ecclesiae &c. Nec nisi ob necessitatem aut legitimam utilitatem excusantur mulieres, quae diebus festis pro Ecclesia nent, aut opus textile faciunt.

21. Item de mulieribus pro Ecclesia laborantibus.

22. Nisi subinde iusta ratio excusetur.

Opera liberalia diebus festis prohibita sunt in primis mercatus. Quo nomine secundum Doctores intelligitur primo publicè nundinae, quae semel aut iterò in anno sunt. Secundo nundinae hebdomadales. Tertio contractus privati emptionis, locationis & similes. Quoad haec tamen consuetudo multum derogavit praeepto, quae à praelatis noscitur & toleratur, & à confessoribus est inspicienda.

23. Item de mercatu.

24. Item placitum.

Secundo prohibetur placitum: quo nomine generaliter prohibitae intelliguntur sententiae, sive civiles, sive criminales: omnisque strepitus judicialis omnino irritatur. *Conquestus de Festivis.*

25. Nisi consuetudo excusetur.

Quare illicita & invalida est inchoatio causae per citationem partis, processus, sive causae cognitio, & quae eo pertinent, sententiae prolatio. Unde invalida est citatio, si fiat à iudice in die festo, aut pro die festo. Si autem per eam man-

26. Hinc illicitum & invalidum est citatio in die festo.

decur comparatio intra decem dies v. g. & decimus dies sit festum, dubium est, an valeat. Quidam apud *Castro Palag p. 7. n. 3.* negant; alii tamen probabilius affirmant. Sed quo die facienda sit comparatio inter se non conveniant, quibusdam asserentibus, eam in proximum diem habendam esse differendam, aliis decimum diem praeveniendum existimantibus. Quod si iudex sit in loco, ubi non est festum, reus autem in loco, in quo est festum, existimat *Bonacina ad observ. sabbat. punct. 2. num. 19.* valere citationem: secus existimat de sententia utpote iudicis locum, non dei, uti citatio spectante; adeoque secundum eisdem regulas metiendam.

Invalidum similiter & illicitum est examen testium, non solum, si necdum fuerit inchoatum praevio juramento, quod in die festo praestari nequit, sed etiam si inchoatum fuerit, seclusa consuetudine, juxta *Bonacina sup. n. 21.* & alios ab ipso citatos contra tunc Canonistas, putantes testimonium tunc retrahere ad diem juramenti.

Denique prohibita ob strepitum est sententiae executio *Leg. fin. C. de feriis*: immo probabilius est nulla. Vide *Suarez c. 30. num. 11.* Nihilominus advocatus die festo licet iudex processui; quae didicit, scripto mandat; iudicem etiam scripto informat; privatim cum procuratore de lite agis, consilia pro clientibus conficit &c. Similiter juxta Doctores communius licita est appellatio, quae etsi ad actus judiciales pertineat, consuetudine tamen non videtur sub eisdem prohibita.

Judicium arbitri, si sit verus arbiter & iudex, adeoque procedens modo judiciali, similiter prohibetur, ut deciditur *L. Omnes res C. de feriis*: secus si non sit iudex, sed solum amicus compositor.

Denique prohibetur die festo juramentum judiciale *c. 1. de feriis*. Ex quo capite *Suarez c. 30. n. 17.* & plures alii idem docent de extrajudiciali, quando per illud firmantur mercatus & contractus, similiaque pacta. Nihilominus licitum est iuramentum, & tractatio causae judicialis, si necessitas urgeat aut pietas exadeat, ut *c. 11. habetur*.

QUAESTIO III.

De causis ab observatione Festorum excusantibus.

Quid si per accidens in festum incidat.

23. Idem est de examine testium, etiam praevis ad festum inchoato, seclusa consuetudine.

Idem denique est de sententiae executione.

Secus est de quibusdam aliis advocati functionibus.

Quid de iudicio arbitri.

24. Et juramentum iuramentum iudiciale quam extrajudiciali.

25. De causis ab observatione iuramentum iudiciale quam extrajudiciali.

quam quatenus negativum, ob cultum divinum, quem ratione affirmativi praeribit, utique brevi spatio per missa audicionem exhibendum. Quanam autem causa ab audicione missae, & consequenter ab observatione hujus praecipii, qua affirmativi excusent, videndum est in materia de sacrificio missae, *Quest. 16.* Quare de causis ab eisdem, quatenus negativum est, observatione excusantibus, restat agendum.

Atque in primis excusatio necessitas sustentandi seipsum vel propriam familiam, estque ipsa potissimum attendenda ex statu personae vel familiae, utpote per operis alias prohibiti exercitum promovendo, aut conservando, & per abstinentiam ejusdem operis notabiliter laedendo. His enim concurrentibus sufficiens aestimatur necessitas. Quod si de eius sufficientia dubitetur, recuratur ad iudicium viri prudentis, maxime confessorii, vel parochi, qui insuper dispensationem, si opus fuerit, ex usu & consuetudine, adhibere poterit, & sic insufficientiam causae supplere.

Hinc primo excusantur pauperes, aliter victum & amicum comparare non valentes: uti & pater, competentem filiabus suis dotem, alias non comparabilem, suo labore procurans. Secundo agricolae tempore messis, fatores & vindemiatores timentes periculum, sive ob pluviam, sive ob concursum militum, sive aliunde. Tertio coquentes lateres, calcem, vitrum &c: quae opera inchoata non possunt sine damno notabili interrumpi. Quarto famuli & uxores, qui praecipio heri vel mariti coguntur laborare, alioquin domo excludendi aut male tractandi: modo tamen praecipuum illud in contemptum diei Festi & Ecclesiasticae potestatis non imponatur; prout aliquando ab haereticis imponi constat: tunc enim opera mandata sunt omnino illicita. Similiter si famuli & famulae diebus ferialibus ita occupentur, ut suis vestibus resarciendis tempus non inveniunt, eas in die festo resarcire possunt.

Quinto excusantur barbitonfores, ubi & quatenus est justa & a praelatis scita a tolerata consuetudo: quae apud rusticos, veluti tota die in agris versantes, facilius honestari & tolerari potest. Sexto sartores, dum res non patitur dilationem, ut contingit in conficiendis vestibus lugubribus, sponforum, & alijs, quarum pro tunc est indigentia ad decentiam status, vel dum alias timeat notabile incommodum.

Sicut ab observatione festi excusat necessitas privata, ita multo magis publica. Hinc excusantur milites tempore belli aggeres vel muros extructes, operarii pontes & vias publicas, sine dilatio re sciendas, reparantes, vel alia obsequia, sine incommodo non differibilia, pro bono publico praestantes.

26. Ab observatione ejusdem quatenus negativum excusatur necessitas propria.

27. Hinc excusantur pauperes. Agricola.

Coquentes lateres, calcem, vitrum &c. Uxores, famuli & ancilla quando excusantur.

28. Barbitonfores.

Sartores.

29. Item excusatur necessitas publica.

30. *Vii & necessitas proximi.*

Excusat quoque necessitas proximi. Hinc chirurgus, pharmacopola &c. licet in die festo operari ad succurrendum infirmo, ad extinguendum incendium, & ad quævis proximi mala gravis momenti avertenda. Hinc etiam licet in die festo seruiliter operari, ut ex lucto per elemosynam succurratur, notabili & certa pauperis indigentia, cui aliter succurri nequit; secus si illi aliter subveniri commode possit.

Atque occursum lucris cessantibus.

Excusat etiam occursum lucris, certo anni tempore transitorio, prout Ecclesia indulget idcirco piscationem halecum. Idem est de aliis piscibus, similiter occurrentibus, & quouis alio lucto transitorio, quolibet modo repente occurrente: lucrum enim tunc cessans reputatur pro damno.

31. *Ac denique dispensatio, & cui comparat illam dare.*

Denique excusat dispensatio, quam dare potest Pontifex, Episcopus, imo & parochus, iuxta ante dicta: nullatenus autem iudex secularis, qui etiam nequit laicum, de licentia Episcopi laborantem, sub pretextu suæ prohibitionis punire, prout declaravit Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini interpretante teste Diana p. 4. Tract. 1. Res. 94.

QUÆSTIO IV.

Quid Locus Sacer, & quid in eo fieri prohibeatur?

22. *Quis hic consecratur locus sacer, & qua loca comprehendat.*

NOMINE loci sacri hic intelligitur omnis ille, qui publicâ Episcopi auctoritate deputatus est ad sacramenta ministranda, vel divina officia peragenda. Quales sunt Ecclesia consecrata vel benedicta, cæmeterium pro sepulturis fidelium publicè deputatum, & oratoria publica per Episcopum deputata ad divinum cultum. Secus est de oratoriis privatis, sedem consecratis, aut benedictis. Quoties autem in loco sacro fit aliquis actus, ob loci reverentiam ab Ecclesia prohibetur, committitur sacrilegium: lex enim humana potest materiam virtutis, alioquin liberam, facere necessariam; idque facere censetur eo ipso, quo similem materiam recipit.

33. *In eo in primis prohibentur fieri actus Ecclesiam polluentes.*

Prohibet primò Ecclesia illos actus, qui locum sacrum polluant, ut sunt homicidium culpabile, iniuriæ humani sanguinis effusio, humani seminis effusio mortali ter peccaminosa, sepultura excommunicati vitandi aut pagani. De quibus vide materiam de sacrificio missæ, quæst. 11. n. 117. & seqq. Putat tamen Layman l. 5. Tr. 5. c. 5. n. 2. & alii, per prædictos actus nullum locum violari, sic ut reconciliatio indigeat, nisi sit consecratus vel benedictus auctoritate Episcopi. Verùm sufficere deputationem, quæ est instar benedictionis, & facit, ut loca ad usus profanos redire non possint, docet Sanchez lib. 9. de matrim. disp. 15. n. 39. Bonacina Tom. 2.

An per eos sic violatur ut reconciliatio indigeat secusa consecratione & benedictione.

disp. 3. q. 6. punct. vlt. n. 5. & alii; & quoad cæmeteria colligitur ex c. vn. de consecrat. Ecclesia.

Petes: An per præfatos actus inferatur gravis irreverentia locis sacris, etiam seclusa lege positivâ, ut proinde antecedenter ad eam sit sacrilegi, & in detestationem sacrilegi Ecclesia inflixerit hanc penam, quod nimirum per illos loca sacra polluantur? Resp. neg. cum Sanchez sup. n. 4. & aliis contra Suarez c. 3. n. 8. non enim apparet tam gravis irreverentia ex natura rei per hoc, quod v. g. sepeliatur paganus, & excommunicatus in loco sacro, potius, quam mortuus in malo stat; idem est de copula conjugali, si (quod passim docent) per illam etiam polluat locus sacri. Nec etiam apparet, cur, seclusa lege Ecclesiæ, potius sit graviter sacrilega effusio sanguinis in loco sacro, quam gravis effusio, vel percussio sine effusione sanguinis. Idem est de tactibus impudicis aliisque peccatis sive internis, sive etiam externis.

34. *Secusa prohibitionis prædicti actus non sunt mortaliter sacrilegi.*

Nihilominus apparet posse peccati contra reverentiam loci sacri, etiam citra legem Ecclesiasticam, spectato jure seu ratione naturali; prout iuxta communem apprehensionem videtur rectè ratione repugnare v. g. exoneratio ventris facta in Ecclesiâ citra necessitatem &c. secluso tamen contemptu, prohibitione positivâ rariùs aut nunquam erit sacrilegium mortale, sive sit opus aliquo peccaminosum, sive indifferens.

At factum veniale.

Secundò prohibentur in loco sacro placita sæcularia: immo omni robore firmata carent ex c. Decet de immunitate Ecclesiarum in 6. idque non tantum ubi de sanguinis effusione & corporali poena agitur, sed omnino generaliter, ut patet ex verbis nulla inibi causa per laicos, criminalis maxime, agitur, sed loca eadem à laicorum cognitionibus aliena &c. Secus est de iudiciis Ecclesiasticis, & aliis quibusdam actionibus jurisdictionis sæcularis, cum placito spiritusque judiciali similitudinem habentibus, ut sunt electio, præsentatio, collatio doctoratus, auctoritate regiæ conferendi, & similes, ut notat Suarez hic c. 4. n. 13.

35. *Secundò in loco sacro prohibentur actus jurisdictionis sæcularis.*

Tertiò prohibentur in loco sacro citato universitatum & societatum quarumlibet concilia & conciones, quando scilicet materia est temporalis & sæcularis; loci est quando est Ecclesiastica vel pertinet ad pietatem. Quartò ibidem prohibetur mercatus fieri in Ecclesiis earumque cæmeteriis. Excusat tamen facti necessitas, presertim si versantur res ad usum temporali necessariæ; item usus. Sæpe etiam est parvitas materiae, Quintò prohibetur futurum c. Quisquis 17. q. 4. ubi dicitur sacrilegium committitur, auferendo sacrum de sacro, vel non sacrum de sacro, sive sacrum de non sacro. Existimat tamen Lessius

36. *Tertiò concilia & conciones de materia temporalis.*

Quartò mercatus.

Quintò futurum.

32.

Qua si res non sacra sit tantum per accidens in loco sacro.

l. 2. de irreligiositate c. 75. Abbat. 3. num. 14. & alii non esse furtum sacrilegum, si res non sacra sit in loco sacro tantum per accidens & quasi materialiter, v. g. quia casu ibi est relicta, vel quia persona est ibi, quae illam secundum defectum; secus, si ibi sit per se, & tamquam in custodia, aut in pignus, vel ad ornatum commodata &c. Tamen Suarez c. 5. num. 7. Bonacina sup. num. 17. & plures alii generaliter asserunt, eod quod Canon generaliter loquatur, & sit late explicandus, utpote in materia favorabili, vergente in reverentiam & immunitatem Ecclesiae.

37. Poena in fures sacrilegos à jure lata.

Poenae fures Ecclesiam spoliantes ex c. Conquesti de Sent. excom. juxta communem sententiam incurrunt excommunicationem, si furto sacrilego jungant Ecclesiae infractionem: immo juxta nonnullos apud Castro Palao hic puncti. 2. n. 4. aliis communius apud eundem contradicentibus etiam si Ecclesiae perfractio non accedat. Poena autem à judice ferenda ex L. 4. §. Mandatis autem ff. ad Leg. Jul. pecularias ejusdem arbitrio relinquatur, etiam juxta praxim receptam ad ipsam mortis poenam extendenda.

38. Nonnulla alia in templo fieri prohibita consentur.

Denique nonnulla alia variis juribus prohiberi fieri in templo, videlicet jumentum illuc introduci, ludi turpes seu turpia spectacula, vel comedia inhonesta fieri, item seditiones, conclamationes, imperus, vana, & multo fortius scanda & profana colloquia, qualibet confabulationes &c.

QUAESTIO V.

Qua, & quibus locis competat Immunitas? Quae persona ea gaudeant, & quos habeat effectus?

39. Quid Immunitas Ecclesiastica.

IMMUNITAS Ecclesiastica generaliter nihil est aliud, quam libertas & exemptio ad oneribus vel subjectione, sive coactione potestatis laicae seu temporalis. Estque triplex, realis, qua gaudent Ecclesiae bona, quatenus sunt exempta à tributis: personalis, qua gaudent personae Ecclesiasticae, quatenus sunt immunes ab oneribus & judiciis secularibus: localis, quae competit ipsis Ecclesiis, quatenus ibi existentes sunt immunes à laica potestate. De hac sola agitur hoc loco.

40. Haec jure humano competit Ecclesiis Christianissimum.

Immunitas haec localis concessa est templis Christianorum aliisque locis sacris jure humano, etsi vade conformi ipsi juri divino. Pater ex jure canonico 17. q. 4. & Tit. de immun. Eccles. Comprehenduntur autem hic sub locis sacris non solum Ecclesiae consecratae vel benedictae earumque cimiteria, sed etiam oratoria publica ad divina officia deputata, idque juxta Do-

Et aliis locis qua re consentur.

ctores communis, etsi in eis nondum ceperint divina celebrari. Insuper etiam alia loca, quae in jure censentur sacra & religiosa, scilicet monasteria religiosorum quoad totum claustrum seu habitationem: item hospitalia auctoritate Episcopi erecta, ipsa quoque domus Episcopalis, si saltem annexam habeat capellam, aut constructa sit intra quadraginta passus ab Ecclesia cathedrali, prout Varii requirunt, Aliis (inter quos Diana P. I. Tr. 1. Resol. 27.) neutram ex his duabus conditionibus necessariam existimantibus. Secus dicendum est de domibus Cardinalium, atque etiam de oratoriis privatis.

Hoc immunitatis privilegium videntur Doctores communiter, favente eis consuetudine, extendere ad sacerdotem sacram Eucharistiam deferentem & tabernaculum eam actu continens. Unde reus ad haec asylo confugiens, ob sacramenti reverentiam inde violenter abstrahi non possit: quamquam in rigore non sit immunitas Ecclesiastica, neque omnes eosdem cum ea habeat effectus, ut recte observat Bonacina de immun. Eccles. §. 2. n. 11. ubi in fine addit, se audivisse, receptam alicubi consuetudinem esse, ut reus amplexans sacerdotem, quicumque ille sit, etiam si sacram Eucharistiam non portet, tutus sit, nec in carcerem conjici possit.

41. Hoc privilegium extendit consuetudo ad sacerdotem actu sacramentum Eucharistiae portantem.

Immunitate hac omnes omnino homines gaudere est probabile, ob indistinctam Canonum locationem. Nihilominus cum Varii excipiendi videntur clerici: nam alioquin religiosi, cum sint in locis exemptis, non possent puniri & incarcerari. Quare sicut iudicium Ecclesiasticum non prohibetur in Ecclesia, sic nec circa clericum existentem in Ecclesia. Unde in Bulla Gregorii XIV. quae incipit: Cum alias nonnulli tantum sit, de laicis delinquentibus, qui confugiunt ad Ecclesias. Atque ita habet praxis teste Bonacina sup. §. 3. n. 7.

42. Et omnes omnino gaudere est probabile.

Quamquam oppositum quoad clericos sit probabile.

Nec referuntur immunitatem Ecclesiasticam concessam esse loco, qui clericis & laicis communis est: quia loco quidem concessa est, sed cum respectu ad personas, quibus hunc favorem concedi congruebat; quales sunt laici, & non clerici, ob rationes antedictas. Non potest tamen clericus ab Ecclesia abstrahi, nisi per judicem Ecclesiasticum, ut patet. Immo si ageretur de crimine contra clericum ad finem aut eo probato depositus, degradatusque traderetur corporaliter puniendus brachio seculari, eo casu extrahi non possit, uti relato Diana tradit Zypaeus in Analysi jur. Pontif. Tit. de Immunit. Eccles. n. 9.

Præterea nonnulli excipiunt infideles. Quod saltem verum videtur de iis, qui nolunt converti, ex L. Cod. de his, qui ad Ecclesiam, quae, etsi sit civilis, servanda est, utpote non solum non præjudicans Canonibus, sed etiam eis conformis, cum c. bii.

43. Idem est de infidelibus conversionem recusanti.

Inter alia de immun. Eccles. significatur, immunitatem servandam esse juxta statuta Canonum & consuetudines legum civilium.

facto excommunicatus p[er] Bullam Gregorii XIV. idque secundum Diana P. I. Tr. I. res. 15. & alios, nonnullis alijs contradicentibus, etiam violenta abstrahio tantum attentetur, effectu non secuto.

Esque ipsi facti excommunicati.

44. Ad locum sacrum confugientes nullus potest de abstrahere vel aliquid nocibilitatis eis inferre.

Immunitas ista parit hos effectus, ut nullus audeat confugientes ad Ecclesiam vel residentes inde abstrahere, aut quodcumque nocibilitatis vel damni vel spoli (intellige rerum propriarum: alienis enim licite spoliarentur, ut fieret restitutio vero domini) residentibus in loco sancto inferre c. diffiniunt 17. q. 4. Neque etiam impedire quis potest, quo minus eis praestentur alimenta, vestitus, & similia ad vitam necessaria L. praesenti Cod. de his, qui ad Ecclesiam: nam aliàs fieret coactio & privilegium inutile. Potest tamen Ecclesia extra locum sacrum deforis obliari, ut, si reum sponte contingat discedere, mox capiat. Si autem violentè extractus sit ex loco sacro, debet eidem, aut aequè tuto & commodo, ac loco sacro restitui. Unde talis actus est nullus, & consequenter omnes actus judiciales consequentes, utpote injuriosi & fundati in captione injusta, adeoque damna omnia sunt reparanda.

Potest tamen locus deforis obliari.

45. Quid de reo violentè aut per blanditias à loco sacro abducto, & deinceps per judicem saecularem apprehenso.

Idem est juxta Diana P. I. Tr. I. res. 16. cōtra Suarez. c. 13. n. 17. de reo, per satellites vel alios violentè ab ecclesia abstracto, & postea per judicem saecularem apprehenso. Secus juxta Varios, alijs (teste Castro Palao hic punct. 11. n. 3.) cōtradictentibus, est de eo, qui per blanditias, deceptiones, aut profissiones sine coactione à loco sacro abducitur; utpote qui nullatenus violentè inde abstrahitur, quod tamen requiritur ad hoc, ut loco sacro foret restituendus.

46. Aut è manibus satellitum violentè ereptus ad Ecclesiam confugiat? Eum curiae saeculari restituendum censet Bossius V. Immunitas n. 14. eò quòd judex saecularis in eum jam acquisivit jus, quo per injuriam abstractionem non potest privari: ideoque violentè ei ereptus est restituendus, ubicumque fuerit ereptus violentè ab Ecclesia abstractus eidem est reddendus. Oppositam tamen sententiam docet Diana P. 6. Tr. 8. res. 5.

Reus in loco sacro existens requiritur ad poenam corporalem.

Sed quid, si reus è manibus satellitum violentè ereptus ad Ecclesiam confugiat? Eum curiae saeculari restituendum censet Bossius V. Immunitas n. 14. eò quòd judex saecularis in eum jam acquisivit jus, quo per injuriam abstractionem non potest privari: ideoque violentè ei ereptus est restituendus, ubicumque fuerit ereptus violentè ab Ecclesia abstractus eidem est reddendus. Oppositam tamen sententiam docet Diana P. 6. Tr. 8. res. 5.

47. Violator immunitatis Ecclesiasticae peccat peccato sacrilegii, & insuper injustitia.

Denique reus, in loco sacro existens, nequit damnari ad mortem vel ad poenam c. Inter alia. Quod tamen aliqui restringunt ad poenam corporalem. Vide Castro Palao sup. n. 9. & seqq. Qui autem immunitatem Ecclesiasticam violaverit, peccat in primis peccato sacrilegii, juxta Doctores communiter, & patet 17. q. 4. scilicet contra reverentiam loci sacri, ob quam extractio rei, & similes actus sunt ab Ecclesia prohibiti. Deinde juxta Doctores communiter peccat contra justitiam respectu rei seu refugii, qui injustè & violentè privatur sua libertate, & in quem, eatenus à jurisdictione exemptum, exercetur indebitè jurisdicctio, veluti si in personam Ecclesiasticam. Denique est ipso

QUESTIO VI.

In quibus casibus locum habeat Immunitas Ecclesiastica, & in quibus non?

RESPONDEO non solum in Criminalibus (de quibus est certissimum) sed etiam in civilibus, v. g. in causa debitorum, ut tamquam probabilius docet Suarez. c. 11. n. 3. Bonacina de immun. Eccles. q. 4. n. 1. & alii, & consonat praxis. Nec obstat, quòd c. Id. constitutum & in Bulla Gregorii XIV. fiat mentio de reis. Nam tales sunt, praesertim in materia favorabili, qui in iudicium vocantur, sive criminaliter, sive civiliter; accedente eo, quòd L. 1. Cod. de his, qui ad Ecclesiam aperte supponatur, quòd ad Ecclesias confugientes evitare possint crimina vel pondera debitorum. Idque verum est, quomòdò sint de fuga suspecti, vel debito publico obstricti, aut de coeant cum magno republicae detrimento: cum hi casus in bulla Gregoriana non excipiuntur.

48. Immunitas non solum in criminalibus, sed etiam in civilibus locum habet.

Nihilominus quaedam crimina sunt jure excepta, in quibus locum non habet immunitas, quae tum in antiquis iuribus, tum distinctè & ordinatè recententur in Bulla Gregorii XIV.

Itaque immunitate carent principes laici publici, id est, qui palam & publice seu in viis publicis, in terra vel in mari, praesentantur, vel vias publicas obfident, ut transcurrentes invadant & spolient, vel ob frequentata latrocinia communiter pro latronibus habentur.

49. Ea in principibus laicis carent latrones publici.

Secundò depopulatores agrorum, qui sciunt diripiunt alienos agros, id est, tergetes vel fructus surripiunt, agros sive vineas vastant vel incendunt, idque est non sint nocent, eò quòd Bulla Gregoriana generatim loquatur. Quamvis c. Inter alia, de immun. Eccles. solum fiat mentio de nocturnis.

Depopulatores agrorum. Etiam nocturni.

Tertio committentes homicidia & mutilationes in Ecclesijs, aut earum cœmeterijs (secus est de alijs delictis, utpote in Bulla Gregoriana non expressis, quantumvis de ijs possit esse par ratio, ut rectè Bonacina sup. n. 11. & alii contra Suarez sup. n. 7. & alios antiquiores) quia in eo, in quo quis deliquit, puniri debet; & frustra legis auxilium invocat, qui committit in legem, ut dicitur c. Finali de immun. Eccles. Estque perinde, sive committantur ibi sub spe immunitatis, sive non: item sive committantur

50. Committentes homicidia & mutilationes in Ecclesia vel cœmeterijs.

Quest. VI. In quibus Casibus locum habeat Immunitas &c. 517

mittantur ibi ex proposito, sive non, sed solum ex subita rixa: nam textus loquitur indistincte.

51. Occisores proditorii, & qui censantur tales.

Quarto immunitate carent occisores proximum proditorie; id est, per industriam infidiosam, dum vel amicitiam simulant, vel dolose ad occidendum accedunt, vel dum alter nil minus cogitat. Excipit Bonacina sup. n. 14. & alii occidentem inimicum, etiam a tergo, vel dormientem, vel etiam per fenestram sclopeto illum petat, eod quod talis in rigore non dicatur proditor. Equidem actus seu modus est proditorius ac infidiosus & comprehensus c. 1. De homicidio, quod per Bullam Gregorianam explicatur. Quare vereor, ne praxis prefata exceptioni adferetur.

52. Rei assassini, & qui sint tales.

Quinto assassini seu rei assassinati. Cuius rei sunt non solum ipsi assassini, id est, qui pecunia aut alio pretio accepto vel promisso conducti homines incautos, seu nihil tale ab eis expectantes, praevis mandato occidunt: verum etiam cooperatores & mandantes seu conductores; adeoque hi omnes immunitate non gaudent.

Haereticis

Sexto haereticis rei, quales sunt non solum ipsi pertinaciter errantes, sed etiam auxiliium & refugium praebentes. In locis tamen ubi haeretici impune degunt, nec ob haereticum puniuntur, videntur gaudere, sicut ceteri immunitate in criminibus non exceptis, juxta Diana p. 1. r. 1. resol. 29.

Et laesam personam propriam

Septimo rei laesae majestatis in personam ipsiusmet principis, subintellige proprii.

53. Prater alia crimina non sunt alia immunitate privantia.

Haec sola crimina post Bullam Gregorianam (quae est septima in Bullario Romano inter Constitutiones Gregorii XIV. & refertur a Rodriguez tom. 2. q. 50. art. 3.) sunt excepta: idque cum derogatione juris & consuetudinis, ut docet Diana sup. resol. 1. & plurimi alii. Unde audiendi non sunt, qui apud Castro Palao punct. 10. num. 3. ex identitate vel majoritate rationis, illam exceptionem ad alios casus non expressos censent extendendam. Quare raptores virginum, adulteri, sodomitae, incendiarii &c. immunitate gaudent, nisi ratione delictorum in Bulla Gregoriana exceptorum, ea priventur.

54. Modus extrahendi reum a loco sacro in crimine excepto.

Notandum tamen confugientem ad locum sacrum in criminibus exceptis, non posse mox eo ipso extrahi per laicam potestatem, sed juxta Bullam Gregoriam requiri expressam facultatem Episcopi vel Officialis, & ut intersit persona Ecclesiastica habens facultatem ab Episcopo aut Officiali. Quae dum sunt, obligantur superiores, etiam exempti, tradere seu consignare, sive curare tradi seu consignari reum in manus potentium, idque abque ulla irregularitatis nota, ut expresse decernitur in Bulla citata. In qua praeterea ordinatur, ut post extractionem rei ex loco sacro, priusquam tradatur laicae potestati, detineatur in car-

cere nomine Episcopi, donec ab ipso, vel ejus deputato, cognitum fuerit, an gaudeat immunitate, nec ne: ad quod tamen sufficit cognitio per summariam informationem. Vide Bonacina sup. q. 7. & alios, signanter Zygaum Tr. de Immunit. Eccles.

QUESTIO VII.

De Decimis, Primitiis & Oblationibus.

DECIMAE sic sunt dictae, quasi decima pars seu portio, quae detrahitur ex ijs rebus, quae nobis divino munere obveniunt, nobisque quodammodo frugiferae sunt. Has nullo jure Sacerdotibus esse debitas, sed puras eleemosynas, contendit Joannes Vicleff in Concilio Constantiensi sess. 8. merito damnatus. Per decimas namque praestatur subsidium ministrantibus spiritualibus, utique eis debitum, juxta lumen rationis naturalis, ipsamque scripturam ad Corin. 9. Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est, si nos carnalia vestra metamus? & Matth. 10. dignus est operarius cibo suo.

55. Decima unde sic dicta. Non sunt purae eleemosynae.

Sed merces labori Sacerdotum debita.

Quare decimae, in quantum sunt sustentatio ministrorum Ecclesiae, seu secundum substantiam (ut loquuntur) debita sunt jure naturali: secundum quotam autem seu taxam decimae partis, sunt juris Ecclesiastici juxta Theologos communiter contra Canonistas. Ex nullo enim capite, quantum ad hoc, jus divinum satis constat. Immo si subesser, non posset consuetudine abrogari, prout tamen tolli vel mutari potest ista quota, & de facto quoad plurimos fructus sublata est multis in locis. Eatenus itaque sunt solum juris divini late loquendo, sive quatenus sunt Deo dedicatae; sive exemplariter & imitative, quatenus in veteri testamento fuerunt pro Levitis determinatae decimae, & ad illius imitationem sunt determinatae ab Ecclesia pro suis ministris.

56. Idque ex jure natura quoad substantiam: scilicet quoad taxam.

Secundum quoniam pro parte sunt juris Ecclesiastici imitative, divini.

Cum autem jus primarium decimarum fundetur in titulo spirituali, scilicet ministerio Ecclesiastico, nequit convenire laicis, juxta D. Thomam & Doctores communiter apud Lessium de decimis c. 39. dubi. 4. n. 19. ad hoc, nec potest ab eis praescribi. Jure tamen primario paenes Ecclesiam remanente, potest quandoque laicis competere jus secundarium, sive ex praescriptione quadraginta annorum cum titulo, aut temporis immemorabilis sine titulo juxta Lessium sup. sive ex elocatione, venditione aut donatione. Quomodo etiam Pontifices solent interdum dare laicis decimas in feudum, etiam perpetuum, ob merita Ecclesiae exhibita aut exhibenda. Idemque poterant Episcopi ante Concilium Lateranense sub Alexandro III. in quo facultas haec est

57. Jus primarium decimarum, ut pote spirituale, laicis competere nequit.

Secus est de secundario.

Quod subinde a Pontificibus in feudum etiam perpetuum transfertur in laicos.

est illis adempta. Quia tamen jus feudale ab Episcopis antea acceperant, poterant retinere.

Similiter possunt illud in alium laicum transferre de consensu Episcopi, sicut Episcopus potest feudum semel legitime constitutum conferre alteri, si ad Ecclesiam redierit per mortem vassalli c. *fin de rebus Ecclesie non alienandis*, & c. *ex parte tua de feudis*. Similiter possunt illud conferre loco pio, de consensu Episcopi, ad cuius Ecclesiam decimæ pertinebant c. *Cum Apostolica, de his, que sunt à Pralatis*.

Qui illud in alium laicum de consensu Episcopi transferre possunt. Aut in locum pium.

58. *Decimæ aliæ sunt prædiales, quæ ex agris, molendinis, ædiu & locatione, & similibus proveniunt: aliæ personales, quæ ex arte, negotiatione &c. aliæ mixtæ, quæ partim ex prædijs, partim ex industria, ut fructus animalium v.g. fetus, lana &c.*

Personales consuetudo abrogavit.

Decimæ aliæ sunt prædiales, quæ ex agris, molendinis, ædiu & locatione, & similibus proveniunt: aliæ personales, quæ ex arte, negotiatione &c. aliæ mixtæ, quæ partim ex prædijs, partim ex industria, ut fructus animalium v.g. fetus, lana &c. Quamvis autem spectato jure scripto decimæ sint solvendæ ex omni re & opere frugifera; adeoque non solæ prædiales, sed etiam personales & mixtæ: tamen universali quasi consuetudine personales sunt abrogatæ, ut testatur *Castro Palao de decimis punct. 6. n. 10*. De quarum proinde debito & solvendæ modo non est inquirendum, sed tantum de prædialibus & quibusdam mixtis, quas consuetudo (quæ in his partibus valde varia est, sic ut ubique suus sit usus retinendus) solvendas docet, agendum restat, à quo, quibus & quomodo debeantur.

59. *Ad prædiales tenentur omnes, qui habent prædium ali- cui Ecclesie titulo non spirituali subjectum.*

Tenentur itaque ad decimas omnes illi, qui prædia alicui Ecclesie, titulo non spirituali, subjecta habent, sive sint clerici, sive laici, sive fideles, sive infideles, etiam pagani, sive sint privati, sive integræ communitates, & pia loca, nisi aliquo privilegio, præscriptione, compositione vel transgressionem sint exempta. Ratio est: quia solutio decimarum est onus, rei non personæ annexum; adeoque ad quemcumque domicilium prædium devolvatur, cum eo devolvitur & onus solvendæ decimas. Cui autem Ecclesie solutio illa facienda sit, ex consuetudine petendum est, quæ hac in re maxime attendi debet.

60. *In principio nascentis Ecclesie debebantur decimæ canonicis clericis tantum.*

Quod ad eos attinet quibus decimæ sunt solvendæ, notandum est, in principio nascentis Ecclesie, decimas fuisse communi clericorum cætui persolvendas, quas tunc Episcopus unicuique pro sua qualitate, labore & indigentia largiebatur: successu ve-

ro temporis & crescente decimarum cumulo, pluribus clericis sunt applicatæ: & aliis quidem titulo beneficii; alijs titulo obsequii vel curæ animarum; alijs ex gratia & privilegio. Et quidem animarum curam habentibus, etiam exclusâ Ecclesie constitutione, ex iustitia debentur decimæ, tamquam merces pro labore: secus est de alijs. Summo autem Pontifici, tamquam universali Ecclesie Pastori & rectori, decimæ exigenti, eæ solvendæ sunt ab omnibus, tum secularibus, tum clericis, etiam Episcopis: nec ad unam decimam est restringendus, sed plures pro ipsi gravitate exigere potest. Decimæ novales de jure cedunt Parocho juxta *Zyzeum Tit. de Decimis r. 12*. apud quem plura de his vide. Novales autem sunt, quæ debentur ex agro noviter ad culturam redacto, de quo non extat memoria, quod aliquando cultus fuerit, & qui ante culturam nullum, vel modicum fructum, supple decimabilem, adferebat.

Novales sunt decimæ, quæ debentur pro agris noviter ad culturam redactis.

Novales sunt decimæ, quæ debentur pro agris noviter ad culturam redactis.

Novales sunt decimæ, quæ debentur pro agris noviter ad culturam redactis.

Sunt autem decimæ prædiales solvendæ integrè c. *Commissum* & c. *Tua nobis, de decimis* & quidem ante deductionem expensarum, quæ fieri solent in colendis prædijs, item censuum, tributorum &c. ut patet ex usu, & c. *Quam non sit, de decimis sum. c. 1*. aded ut defraudantes decimas peccent contra iustitiam, veluti fraudantes Ecclesiam jure acquisito, & contra religionem, quatenus sunt debite titulo spirituali & causâ Dei, ob quod defraudatio illarum à Canonibus vocatur sacrilegium.

Novales sunt decimæ, quæ debentur pro agris noviter ad culturam redactis.

Primitiæ (quæ significant primos fructus aut factus Deo oblatos) non sunt jure naturæ præceptæ, etsi sint rationi conformes, cujus instinctu fuerunt quocumque nonnullis Gentibus usitatæ. Jus autem positivum est consuetudine abrogatum.

Primitiæ sunt decimæ, quæ debentur pro primis fructibus aut factis Deo oblatos.

Oblationes (quæ significant quælibet Deo oblata, v.g. pecunias, cereos &c.) similiter non obligant, seculo pacto aut voto. Excipe, nisi sint necessariæ ad sustentationem ministrorum Ecclesie: tunc enim obligant juxta quotam à Prælati determinationem, vel consuetudine aut conventionem introductam. Quæ consuetudo etiam locum habet in benedictionibus nuptiarum, funeribus, Sacramentorum administratione & similibus. Quibus autem cedant oblationes factæ in Ecclesijs aut capellis, vide *Suarez. c. 7*.

Oblationes sunt decimæ, quæ debentur pro quælibet Deo oblata, v.g. pecunias, cereos &c.